

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 1

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 1. – 790 с.

ISBN 978-617-8263-39-3

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У першому томі збірника містяться наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їхньому конституційному вимірі, у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-39-3 (т. 1)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

СЕКЦІЯ 14
ПИТАННЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ,
ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ
ЯК ЗАСОБУ НАЛАГОДЖЕННЯ КОМУНІКАЦІЇ

Томчаковська Юлія Олегівна Контрастивна лінгвістика: прикладні аспекти	641
Строченко Леся Василівна Англомовний військовий дискурс як об'єкт лінгвістичних досліджень	643
Варешкіна Наталія Володимирівна Принцип комунікативної орієнтації у навчанні читання	645
Дихта Наталя Миколаївна, Явдоцук Анастасія Андріївна Поняття юридичного дискурсу, особливості англомовної терміносистеми та її функціонування	648
Єрмоменко Світлана Василівна Українські суфікси суб'єктивної оцінки в англійському перекладі	651
Томчаковський Олександр Георгійович Англомовна навчальна лексикографія	653
Тупікова Тетяна Валеріївна, Козак Тетяна Борисівна Розвиток семантики дієслів sehen та hören у німецькій мові (діахронічне дослідження)	655
Потенко Людмила Олександрівна Особливості утворення сучасних неологізмів як мовного відображення війни у медіатекстах	658
Фрумкіна Арина Леонівна Практична підготовка викладачів немовних предметів до викладання фахових дисциплін іноземною мовою	661
Швелідзе Лідія Дмитрівна Наукова дискусія в контексті професійного спілкування	665
Alexeyev Mykola, Alexeyeva Liudmyla, Sunyova Tetiana Old French in the English language of law: historical background	668
Лесневська Катерина Вікторівна Виклики у викладанні та вивченні сучасної юридичної англійської мови	671
Ковальова Ксенія Олександрівна Понятійні ознаки концепту <i>textile</i> в англійській мові	673

- одномовні;
- двомовні;
- 3) за екстралінгвістичними параметрами:
 - навчальні енциклопедії (словники власних імен, приказок, прислів'їв, крилатих виразів, сентенцій тощо) [2].

На сучасному етапі розвитку практичної лексикографії відзначається значний інтерес як видавців, так і користувачів до тлумачних словників, які видаються не в друкованому вигляді, а в електронному. Дослідження саме останнього різновиду навчальних словників видається найбільш перспективним.

Список використаних джерел:

1. Bogaards P. Uses and users of dictionary. *A practical Guide to Lexicography (Terminology and Lexicography: Research and Practice)* / Edited by P. van Sterkenburg. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2003. Vol. 6. P. 26–33.
2. Bowker L. Specialized lexicography and specialized dictionaries. *A practical Guide to Lexicography (Terminology and Lexicography: Research and Practice)* / Edited by P. van Sterkenburg. Amsterdam/Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2003. Vol. 6. P. 154–164.
3. Svensen B. A Handbook of Lexicography: The Theory and Practice of Dictionary-Making. Cambridge : Cambridge University Press, 2009. 552 p.

Ключові слова: лексикографія, навчальний словник, методика викладання іноземних мов.

Key words: lexicography, learners' dictionary, methodology of foreign language teaching.

ТУШКОВА ТЕТЯНА ВАЛЕРІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри іноземних мов, кандидат філологічних наук, доцент*

КОЗАК ТЕТЯНА БОРИСІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри іноземних мов, кандидат філологічних наук, доцент*

РОЗВИТОК СЕМАНТИКИ ДІЄСЛІВ SEHEN TA HÖREN У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ (ДІАХРОНІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ)

Сприйняття людиною навколишньої дійсності за допомогою органів зору та слуху є одним із значних реалій людського буття. Дієслова цієї групи відображають певні етапи пізнавальної діяльності людини, яка, як відомо, відбувається у формі сприйнятів, відчуттів тощо. Через систему сприйняття людина отримує ту інформацію, яка прямує на обробку до свідомості і на підставі якої людина осмислює дійсність, отримує знання, виробляє думку, планує свої дії.

Зміни у складі та семантиці лексичних одиниць, які розкривають поняття аудіовізуальних позначень у тій чи іншій мові у процесі його розвитку, безсумнівно, викликають інтерес мовознавців.

У процесі розвитку німецької мови семантика дієслів *sehen* і *hören* зазнавала деяких змін. Метою нашого дослідження є діахронічний опис лексичних одиниць з аудіовізуальним позначенням *sehen* та *hören*. Ці слова проаналізовані на матеріалі словників та текстів давньоверхньонімецького (двн.), середньовірхньонімецького (свн.) та новонімецького (нн.) періодів.

Розглянемо спочатку розвиток семантики слова *sehen* у двн., свн. та нн. мовах.

У словнику двн. мови *sehan* має такі значення: 'дивитися (на що-небудь, будь-кого, куди-небудь)', 'побачити, помітити', 'сприймати', 'звертати увагу' [3; 220].

З метою дослідження лексичного значення слова *sehan* у двн. мові було опрацьовано текст у 100 тис. слововжитків та встановлено такі значення цього слова (всього 7): сприймати очима (когось, що-небудь) – 33; спрямовувати погляд (на когось, що-небудь) – 4; здатність зорового сприйняття – 2; спонукання (до чогось) – 7; впізнавати (когось за якоюсь ознакою) – 4; звернути увагу (на щось) – 1; вірити (у когось, що-небудь) – 1.

Вивчивши форму та семантику слова *sehan* 'бачити' у двн. мові, можна зробити такі висновки: найбільша частота цього слова зафіксована у значенні 'сприймати очима (що-небудь, кого-небудь)' (з відносною частотою 0,634), потім у значенні 'спонукання (до чогось, тобто, як вказівна частка)' (0,134), 'направляти погляд (на когось, що-небудь)' (0,076).

У словнику свн. мови представлені форми *sēhen*, *sēn*, які мають значення 'бачити', 'дивитися', 'сприймати', 'зустрічатися', 'відвідувати' [2; 189].

З метою дослідження лексичного значення слова *sehen* у свн. періоді було опрацьовано текст у 120 тис. слововжитків та встановлено такі значення цього слова (7 значень): сприймати очима (когось, що-небудь) – 76; спрямовувати погляд (на когось, що-небудь) – 15; здатність зорового сприйняття – 6; впізнавати (когось, що за якоюсь ознакою) – 6; дивитися, доглядати (за будь-ким) – 1; розуміти (щось) – 2; звернути увагу (на щось) – 2.

Аналіз текстів свн. періоду показав, що найбільша частота цього слова спостерігається у значенні 'сприймати очима (що-небудь, кого-небудь)' (з відносною частотою 0,703) і 'спрямовувати погляд (на кого-небудь)' (0,138).

У новонімецькій мові *sehen* має такі значення (всього 19): 'сприймати очима (когось, що-небудь)'; 'спрямовувати погляд, дивитися (на когось, що-небудь)'; 'звертати увагу'; 'видітися'; 'спрямовувати погляд у певному напрямку'; 'розглянути, помітити'; 'згадувати, представляти (щось)'; 'дивитися, розглядати (когось)'; 'пережити (щось)'; 'помітити, встановити'; 'засудити, оцінити'; 'дізнатися (щось)'; 'обміркувати, перевірити'; 'п'клуватися (про будь-кого), доглядати

(за ким-небудь); 'очікувати (когось)'; 'зустрічатися (з будь-ким)'; 'розуміти (що-небудь)'; 'здатність зорового сприйняття'; 'впізнавати (за якоюсь ознакою)' [1; 1431–1432].

Частота зародження лексико-семантичних варіантів дієслова *sehen* у різні періоди розвитку німецької мови свідчить про розширення значення даної лексеми.

Аналогічно розглянемо лексико-семантичні варіанти лексеми *hören* у текстах двн., свн. та нн. періодів.

У словнику двн. мови дана лексема у формі *hören, hör(r)an, hoor(r)an hoorren, öhren, örren* будь-ким, слухатися' [3; 146].

Проаналізувавши текст у 100 тис. слововжитків двн. періоду, були встановлені наступні значення цього слова (всього 4 значення): сприймати на слух (когось, що-небудь) – 22; слухатися, слухатися (когось) – 10; спонування (до чогось) – 4; здатність слухового сприйняття – 2.

З аналізу текстів двн. періоду, можна зробити такі висновки: найбільша частота зародження *hören* зафіксована у значенні 'сприймати на слух будь-кого, що-небудь' (відносна частота 0,578), потім 'слухатися будь-кого' (0,263).

У словнику свн. мови дана лексема зафіксована у вигляді *hören, hören* у значенні "чути", "слухати будь-кого" [2; 92].

У текстах свн. періоду загальним обсягом 120 тис. слововжитків було зафіксовано наступні лексико-семантичні варіанти лексеми *hören* (3 значення): сприймати на слух (когось) – 44; слухатися, слухатися (когось) – 4; дізнаватися (що-небудь, будь-кого) – 7.

З аналізу текстів свн. періоду випливає, що найбільшою частотою зародження має значення 'сприймати на слух що-небудь, кого-небудь' (з віднос. частотою 0,800).

У новонімецькій мові в словниках зафіксовано такі значення дієслова *hören*: 'сприймати на слух (що-небудь, будь-кого)'; 'здатність слухового сприйняття'; 'слухати (щось) уважно'; 'слухатися (когось, поради)'; 'впізнавати (щось)'; 'відвідувати (лекцію)'; 'перенести (щось)'; 'дізнатися (когось, щось за якоюсь ознакою)'; 'слідувати (за будь-ким)'; 'відкликатися (на якийсь ім'я)' (10 значень) [1; 801].

Проаналізувавши тексти двн., свн. періодів та словникові статті сучасної німецької мови можна зробити такі висновки: у процесі розвитку німецької мови спостерігається розширення семантики дієслів з аудіовізуальним позначенням *sehen* та *hören* та поява переносних значень.

Семантика 'бачити' і 'чути' реалізується в *sehen* і *hören* у структурах, які представляють модель S+P+O. Як суб'єкт виступає людина чи Бог, у значенні об'єкта використовуються різні предмети навколишньої дійсності, зокрема і людина.

Зазначені лексеми відрізняються як і двн., і у свн. мовою великою різноманітністю форм і вживаються у поєднанні з прислівниками *chewisso* 'точно', *wola* 'добре', *lange, war* 'далеко', *gahun* 'відразу', 'раптом', *gerno* 'охоче', *rehti* 'правильно', *nider* 'вниз' та ін., що характеризують їх ступінь, якість та напрямки дії, а також з модальними дієсловами *mah, megin* та ін., що в цілому свідчить про їх високу сполучність.

Загалом слід відзначити ідентичне функціонування однієї та іншої лексеми в синтагматичному контексті, що, мабуть, пояснюється спорідненістю їхньої етимології.

Список використаних джерел:

1. Duden. Deutsches Universalwörterbuch. – 4., neubearb. u. erweit. Aufl., Mannheim – Leipzig – Wien – Zürich : Dudenverlag, 2001. – 1892 S.
2. Lexers M. Mittelhochdeutsches Taschenwörterbuch. – Leipzig : S. Hirzel Verlag, 1969. – 410 S.
3. Schützeichel R. Althochdeutsches Wörterbuch. – 4., überarb. und erg. Aufl. – Tübingen : Niemeyer, 1989. – 309 S.

Ключові слова: аудіовізуальні слова «бачити», «чути», давні німецькі тексти, семантичні характеристики, реконструкція праформ, розвиток семантики, синкретизм понять «бачити»/«чути».

Key words: audiovisual words “to see” / “to hear”, Old German texts, semantic characteristics, reconstruction of protoforms, development of semantics, syncretism of the notions “to see” / “to hear”.

ПОТЕНКО ЛЮДМИЛА ОЛЕКСАНДРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри іноземних мов, кандидат філологічних наук, доцент*

ОСОБЛИВОСТІ УТВОРЕННЯ СУЧАСНИХ НЕОЛОГІЗМІВ ЯК МОВНОГО ВІДБРАЖЕННЯ ВІЙНИ У МЕДІАТЕКСТАХ

Засоби масової інформації є одним із головних джерел поширення неологізмів. Журналісти швидко реагують на зміни, що відбуваються у всіх сферах суспільства, це зумовлює активне використання нових слів у мові матеріалів [4, с. 206]. Українські мас-медіа стали одним з основних джерел дослідження української мови загалом і лексичної системи зокрема, оскільки дають змогу простежити вплив суспільства на їхній розвиток і виявити особливості взаємодії соціальної та мовної динаміки [5, с. 184]. Сучасні дослідники активно вивчають інноваційні процеси у лексичній системі української мови, що відбуваються у період російсько-української війни. Спостереження над мовою засобів масової інформації та інтернет-сайтів доводить, що лексико-семантична система у такі періоди активно продукує великий корпус неологічної лексики [1, р. 54].

Наразі існує значна кількість досліджень вітчизняних та зарубіжних лінгвістів, які широко висвітлюють проблеми неологізмів у різних мовах. Зокрема, питанням лексичних інновацій присвячені наукові розвідки таких вчених, як: Л. Чумак, А. Дзюбіна, А. Стішов, Ю. Зацний, Ю. Жлуктенко та ін. Останнім часом з'явилася низка праць, в яких вивчаються різні аспекти військових неологізмів як перспективного напрямку сучасних лінгвістичних досліджень (Г. Вусик, Н. Єльнікова, М. Жулінська, О. Круглій, М. Навальна, Н. Павлик, М. Хар та ін.).